



Raport privind al treilea seminar al Școlii Europene Ovidiu Șincai Ediția 2007-2008 Delta Dunării, 19-22 iunie 2008

În perioada 19-22 iunie 2008 a avut loc, la Complexul *Mila 35* din Delta Dunării, cel de-al treilea seminar al Școlii Europene „Ovidiu Șincai” – ediția 2007-2008, cu tema *România în Uniunea Europeană: speranțe și realizări*. Prelegerile au fost susținute de către **Ioan Deac, Profesor, Universitatea Națională de Apărare, București** – „*Libera circulație a românilor: realități și percepții*”, **Marius Profiroiu, Profesor, Academia de Științe Economice, București** – „*Bugetul și politicile Uniunii Europene*”, **Adrian Severin, Membru al Parlamentului European** – „*Viitorul Europei: federație sau confederație*”, **Anne Jugănar, Director al Școlii Europene „Ovidiu Șincai”** – „*Reflectarea temelor europene în presa românească*” și **Ilie Șerbănescu, analist economic** – „*Efectele economice ale aderării la Uniunea Europeană*”. În urma dezbaterilor au reieșit următoarele idei:

1. **Ioan Deac – „Libera circulație a românilor: realități și percepții”**

În prima parte a cursului au fost prezentate principalele elemente componente ale imaginii românilor în occident. În primul rând, s-a pornit de la constatarea că înseși percepțiile românilor asupra Vestului, denumit „lumea de dincolo”, au fost deseori idilizate, feerice. De cealaltă parte, însă, deseori libera circulație a românilor este percepută de vest-europeni ca fiind imigrația populației de etnie romă, cu efecte sociale negative asupra comunităților existente în statele-gazdă. Uneori, și mass-media poate crea false percepții în acest sens.

În practică, lucrurile pot fi total diferite. Diferența de reacție față de diverse lucruri este generată, însă, în primul rând de percepții. Identitatea este cea care generează reacția la stimulii externi și mai puțin ideea ofensării unor mari idei (ofensarea identității trezește cea mai puternică reacție).

Cele patru tipuri de libertate de circulație generează o mare diversitate socială la nivelul UE. Într-o societate deschisă avem raționalism critic, libertate individuală, toleranță, pe când societatea închisă se caracterizează prin emoționalitate manifestă, obligații colective, intoleranță. Atunci când există diferențe majore de acest tip între popoarele alogene și populația locală apar probleme.

Societatea multiculturală are un sens constatativ, axiologic, este o societate dezmembrată, formată din grupuri izolate. Anumite grupuri minoritare trăiesc separat

de grupurile majoritare. În momentul în care aceștia cer drepturi colective, atunci avem de a face cu o societate închisă, iar percepția este importantă în acest context.

În societatea pluralistă sensul constatativ are doar o valență socială, cu sens axiologic, ce se poate rezolva în plan politic. Dispoziție tolerantă a sistemului este dată de legislație, administrație, asociații voluntare, reciprocitatea, de societatea coerentă. În acest sens, solicitările de drepturi colective care există în România nu trebuie să primească și obligații colective. O abordare în sensul societății pluraliste este mai echitabilă.

Libera circulație este un din conceptele care au fost parazitare de ideea migrației. Principalele forme de manifestare ale libertății de circulație sunt: 1. migrația; 2. turismul. În funcție de sensul atribuit tipului de circulație avem și percepții diferite. Dacă turistul poate fi tolerat de populația locală, el aflându-se doar temporar într-o anumită zonă, imigrantul este perceput negativ, pentru că dorește să devină rezident al zonei respective.



Locul de muncă și salariile sunt problemele care determină migrația economică. Cetățenii occidentali se simt amenințați de acest fenomen (chiar până la stadiul de terorism). Iar politicienii pot răspunde la acest sentiment prin adoptarea unor politici de integrare socială (de exemplu integrarea diferită în Franța, drepturile colective în România).

În ceea ce privește perceperea migratorului avem diferențe de tip imagistic, cutumiar, religios sau etnic. Astfel, migranții pot fi acceptați, printr-o politică de discriminare pozitivă sau pot fi izolați și refuzați, ei fiind percepuți drept o amenințare socială și politică. Imaginea și percepția sunt determinate de așa numitul model Johari, sintetizat în tabelul de mai jos:

Dimensiune	Cunoscută de mine	Necunoscută de mine
Cunoscută de alții	<i>Imagine publică</i>	<i>Imagine ignorată</i>
Necunoscută de alții	<i>Imagine ascunsă</i>	<i>Imagine opacă</i>

A doua parte a prelegerii a constat într-un exercițiu pe grupe, care presupunea integrarea unui grup minoritar într-o societate fictivă (de exemplu: integrarea populației rome în societatea românească, integrarea imigranților români în societatea italiană). Printre soluții identificate de participanți au fost dialogul, educația și respectul pentru norme. Principala concluzie a exercițiului a fost că strategiile trebuie elaborate împreună de actorii în cauză, și nu separat. Enclavizarea și separarea populațiilor minoritare față de majorități nu constituie o soluție fezabilă.

2. Marius Profiroiu – „*Bugetul și politicile Uniunii Europene*”

În prima parte a prelegerii, au fost oferite câteva repere teoretice privind evoluția istorică și structura bugetului Uniunii Europene. Ideea inițială a fost că trebuie să avem în vedere faptul că toate statele membre câștigă în urma aderării la UE. Construcția europeană s-a bazat, astfel, pe elaborarea unor politici publice la nivel european, bazate pe un buget comunitar.

Primul tratat privind bugetul a fost încheiat la 1970, înaintea aderării Marii Britanii, Irlandei și Danemarcei. Bugetul nu a fost doar un instrument financiar, ci și unul politic. UE nu putea funcționa fără un buget. Statele europene contribuiau cu anumite sume, însă fără a depăși un procent din PIB-ul lor. Nu trebuie uitat faptul că, în acel moment, statele membre se aflau chiar într-o concurență între ele.

În anii '70-'80 a existat o instabilitate a bugetului european din cauza poziției Marii Britanii (la insistența Statelor Unite). Politica agricolă comună (PAC) a constituit cea mai mare parte din buget (inițial ea se baza pe compromisul franco-german pentru plata datoriilor de război germane) și a creat independența economică a UE. În perioada 1984-1988, Jacques Delors a fost cel care a inițiat revizuirea politicii bugetare a UE. Astfel a apărut Actul Unic European (1986) care a creat piața comună europeană. Actul Unic European conține nu mai puțin de 300 de directive pentru anularea barierelor fizice – frontiere, tehnice – juridice, fiscale – taxe și accize, și simplificare administrativă.

Tratatul de la Maastricht (1992) a pus bazele sistemului comunitar european. Cu această ocazie a fost creat și Comitetul Regiunilor. Convergența europeană s-a realizat, în cele din urmă, prin introducerea conceptului de coeziune socială a țărilor membre. Compromisul germano-spaniol, realizat după negocieri îndelungate, a dus, astfel, la mărirea efortului bugetar al UE.

Aderarea Austriei, Finlandei și Suediei, din 1995, a închis cercul pentru a putea permite extinderea către est. Există însă tendința de a dezvolta mai multe cercuri concentrice de integrare. O altă alternativă este integrarea diferențiată. Conceptul Europei cu geometrie spațială variabilă (variantea Sarkozy) presupune adaptarea instituțiilor la evoluția economică din statele membre. Se poate spune însă că, în anii '90, Europa s-a transformat dintr-o organizație internațională într-o comunitate. Prin Tratatul de la Maastricht și Amsterdam s-a realizat și creșterea rolului Parlamentului European în adoptarea bugetului.

Bugetul UE este multianual, oferind perspectivele dezvoltării la nivel european. Deoarece politica agricolă comună beneficiază de un procent prea mare, s-a încercat o reformare a bugetului. Cum o schimbare radicală nu era posibilă, s-a acordat o mai

mare atenție pentru fondurile de coeziune. Totuși, bugetul UE este prea mic față de interesele UE, având în vedere că reprezintă doar 1,06% din PIB-ul statelor membre.

Bugetul Uniunii Europene este compus din: 1. **taxe**, prin tarife vamale comune și alte taxe; 2. **pârghii agricole**; 3. **aplicarea unui TVA uniform**; 4. **aplicarea unei cote** la o bază care reprezintă suma PNB-ului statelor membre. Bugetul depinde și de situația internă de ansamblu a pieței comune. El este aprobat prin procedura de codecizie între Comisie și Parlamentul European.

Perspectivile financiare pentru perioada 2007-2013 implică creșterea fondurilor alocate dezvoltării durabile, competitivitate pentru creștere economică și ocuparea

forței de muncă, investiții în inovație și cercetare (conform strategiei Lisabona), securitate și justiție, politică externă, administrație. Se dorește crearea unor standarde unice pentru țările UE, acest lucru aducând beneficii directe sau indirecte.



Dintre

beneficiile indirecte putem aminti procesul de inovare tehnologică.

În ceea ce privește fondurile structurale, ele se acordă după principiile cofinanțării, parteneriatului și descentralizării asimetrice (aceasta presupune atribuirea de responsabilități în funcție de competențe). Alocarea fondurilor se face pentru mai multe regiuni. Fondurile structurale se acordă, în principal, pentru următoarele domenii: infrastructură – 41%, mediu productiv – 34%, resurse umane – 13%.

Din păcate, nivelele de dezvoltare diferite nu permit desfășurarea unei politici unitare în cadrul UE. Creșterea nivelului duratei de viață care s-a înregistrat în ultimele decenii a dus la prăbușirea sistemului de pensii de stat. La rândul lor, sistemele de educație și sănătate nu sunt finanțate de bugetul european, ci la nivel național. De asemenea, cele patru libertăți fundamentale la nivel european sunt completate în mod negativ de migrația *know-how*-lui peste ocean.

În cazul României, noul stat membru s-a transformat din beneficiar net în contributor net. Lipsa capacității administrative (resursa umană pregătită) a făcut ca România să piardă startul în cadrul UE. În România, marea preocupare este planificarea multianuală pentru a realiza un flux financiar pozitiv din partea UE. La nivel național, procesul bugetar are legătură și cu politica fiscală. Însă, la nivelul politicilor europene, fiecare stat membru trebuie să aibă o poziție.

În partea a doua a prelegerii participanții au fost implicați într-un exercițiu în urma căruia au fost împărțiți în trei regiuni de dezvoltare (conform regiunilor istorice ale României). Fiecare grup a trebuit să identifice o serie de elemente prioritare pentru dezvoltarea regională și să stabilească o strategie de priorități bugetare. După desemnarea unui purtător de cuvânt, fiecare regiune și-a prezentat strategia, aceasta fiind dezbătută de restul participanților.

3. Adrian Severin – „Viitorul Europei: federație sau confederație”

În prima parte a expunerii, s-au făcut câteva referiri la proiectul european și starea sa prezentă. S-a pornit de la ideea că Europa nu înseamnă doar Uniunea Europeană. Europa cuprinde în plus o serie de state candidate la UE și state membre.

În prezent, la nivelul UE, ne confruntăm cu o situație de criză. Această criză poate fi rezolvată, dar pentru aceasta ea trebuie corect abordată. Trebuie înțeles faptul că în cadrul UE nu se aduc împreună problemele, ci se pun împreună resursele pentru o dezvoltare comună care să permită UE să devină o putere mondială. Într-o lume interdependentă nici un destin nu poate fi realizat fără a se raporta la tendința generală.

În interiorul UE, România este o prezență care a produs o schimbare istorică de statut, de la faza națională la faza transnațională de dezvoltare (de la jocul de sumă nulă, la jocul de sumă pozitivă). Deocamdată, România nu sesizează această schimbare de statut. Vina este împărțită între politicieni, societate civilă, mass-media și cetățeni (aspirațiile nu au fost adaptate la realități).

La nivelul UE se încearcă adoptarea tratatului de reformă a UE, adică reformarea instituțiilor europene. Trebuie să înțelegem că Europa nu înseamnă doar beneficii, ci și obligații (se pare că Irlanda nu a înțeles acest lucru). Cei trei „C” – coeziune socială, coeziune economică și coeziune teritorială sunt imperativ necesari pentru reușita UE. În cadrul UE concurența este simulată între toate componentele, cu excepția națiunilor (care este caracteristică începutului secolului al XX-lea). Singura concurență între națiuni permisă în UE ar trebui să fie cea culturală.

În cadrul UE toate statele membre sunt interesate de reușita construcției europene pentru beneficiul lor individual (proiectul reprezentat de tratat este comun). De aceea, blocarea transformării Uniunii nu poate fi o soluție funcțională.

Percepția cetățeanului este afectată în prezent de guvernele naționale care exploatează, în mod populist, slăbiciunile instituțiilor europene pentru a-și justifica propriile nereușite. La ora actuală, nici un spațiu și nici un guvern nu pot răspunde satisfăcător așteptărilor cetățenilor, fără a accepta contribuția structurilor supranaționale. În lumea de astăzi, nu ne mai putem baza pe democrația directă, referendară, nu o mai putem considera o religie, un mit. Democrația care ne face să demolăm trebuie reformată.

Tratatul de reformă va fi adoptat, mai devreme sau mai târziu, dar nu putem cere cetățenilor să înțeleagă formulările sale complicate. Democrația referendară nu mai poate funcționa în prezent decât la nivelul ideilor și la scară europeană (la nivelul „cetățenilor europeni”). Într-un referendum întrebările pertinente trebuie să fie simple și accesibile pentru cetățeni, indiferent de gradul de educație și de informare. În general, însă, trebuie să încurajăm democrația reprezentativă, care permite implicarea indirectă dar efectivă a cetățenilor.

Asistăm astăzi și la un divorț între elite și popoare, din cauza invadării spațiului politic de către regulile marketingului comercial (mass-media este agentul principal al acestei tendințe). Astfel se generează dezamăgirea care duce la o neîncredere generalizată. Criza tratatului este rezultatul crizei de încredere. Principala responsabilitate revine guvernului național, care a primit, astfel, un vot de blam.



UE este o uniune de valori, dar s-a născut dintr-o „uniune de frici”: de război, de penurie etc. Ea s-a constituit ca garant al păcii pe continent. Astăzi, tânăra generație crede că pacea este un dat, că războiul nu mai este posibil. Astăzi avem de-a face cu frica de schimbare, văzută ca o pierdere a drepturilor.

O altă frică este frica de străini, de renaționalizarea Europei,

iar refugiul este căutat în mituri. Europa este un continent ce îmbătrânește și scade demografic. Frica de imigranți este nejustificată atunci când avem cea mai mare nevoie de ei, din moment ce populația activă este mai mică decât populația întreținută.

Există patru școli de gândire opusă integrării europene: a) naționaliștii etnici (neo-fasciști); b) suveraniștii (democrație doar la nivel național); c) regionaliștii (ce doresc autonomie teritorială); d) anti-mondialiștii (ce doresc stoparea globalizării, o acțiune de altfel imposibilă).

Concluziile sunt următoarele: (1) procedura de ratificare a tratatului trebuie să continue; (2) tratatele actuale nu sunt suficiente și nu permit funcționarea UE; (3) Tratatul de la Lisabona nu poate fi renegociat. Ceea ce trebuie înțeles este faptul că nu există un plan B. Soluția pentru UE este „mai bine mai puțini, dar federalizați” – federație a statelor-națiune dornice să se integreze, ceea ce le-ar conferi o putere care să-i poată proteja împotriva amenințărilor globale.

În partea a doua a cursului, participanții au adresat întrebări invitatului și au exprimat opinii pe diverse subiecte de interes european. Concluzia a fost că, din păcate, nici la nivelul partidelor politice nu există un mesaj european consistent. Europa federală este posibilă doar în varianta descentralizată. Veto-ul nu este totuși recomandat, ca instrument politic la nivel continental. Politica energetică reprezintă un exemplu de domeniu necomunitarizat, unde lipsa de coordonare este contraproductivă.

Diversitatea europeană a fost rezultatul diferențelor de model societal (autoritar – liberal, egalitar – inegalitar). Miturile fondatoare naționale s-au bazat pe nevoia de securitate a oamenilor. Tot astfel se pot dezvolta mituri fondatoare europene. După cum spunea Victor Hugo: evoluția statelor-națiune este spre formarea unei uniuni – „Statele Unite ale Europei”. Elementele de coeziune tradițională (limba, etnia, religia) trebuie înlocuite de elemente noi (cetățenia, securitatea globală, „visul european”).

4. Anne Jugănaru – „*Reflectarea temelor europene în presa românească*”

Prima parte a cursului a fost dedicată prezentării principalelor teme europene abordate de presa românească și analizei felului în care au fost ele reflectate. În primul rând au fost identificate principalele teme de interes pentru cetățenii din cadrul țărilor membre ale Uniunii Europene. Astfel, conform unor sondaje recente, principalele teme de dezbatere în societățile europene sunt șomajul, birocrația, imigrația, pierderea identității culturale și terorismul.

La nivelul presei din România, aceste teme ocupă un loc destul de important însă nu constituie principalele teme. Astfel, problema șomajului este subsumată problemei dezvoltării economice a țării. Acest lucru nu este surprinzător, datorită faptului că problema locurilor de muncă nu mai constituie o temă prioritară pentru români după aderarea la Uniunea Europeană, care a creat mai multe perspective în acest sens (inclusiv prin dreptul la libera circulație). În ceea ce privește birocrația, tema este recurentă în presa românească, fiind asociată problemei corupției. Totuși, datorită supra-mediatizării meta-temei corupției, interesul românilor în acest sens a scăzut în mod semnificativ.

Dacă problema imigrației nu este deloc de actualitate pentru presa românească, decât în privința imigranților români ce lucrează în alte state europene, problema pierderii identității culturale a început să fie mediatizată mai mult după aderarea la UE, mai ales în zonele cu minorități etnice mai importante, cum ar fi în primul rând Transilvania. Când privește terorismul, există o abordare care este circumscrisă temei luptei antiteroriste, în cadrul căreia România este unul din aliații Statelor Unite, fiind prezentă cu trupe atât în Afganistan cât și în Irak. Totuși, abordările nu privesc o amenințare teroristă iminentă pentru teritoriul țării, ci mai mult posibile represalii din partea anumitor țări care sprijină terorismul internațional.

În comparație cu principalele teme europene, temele abordate cu precădere de presa românească vizează principalele arii de interes ale românilor. Printre acestea putem regăsi situația economică (incluzând domeniul imobiliar și problema creșterii prețurilor), criminalitatea, pensiile (sistemele public și privat) și sistemul de sănătate.

În ceea ce privește tematica politică europeană, aceasta suscită un interes destul de ridicat al cetățenilor, fiind abordată într-o anumită măsură și de presa românească. Acest fapt nu este surprinzător, integrarea în UE fiind considerată, pe fondul euroentuziasmului românesc, ca un panaceu pentru o serie de probleme cu care se confruntă România. UE este considerată un actor care poate să remedieze deficiențele funcționării democrației românești și a cel puțin unei părți din problemele sociale cu care se confruntă țara.

Între principalele teme politice europene reflectate în presa românească se numără lupta împotriva excluderii sociale, menținerea păcii și securității pe continent, lupta împotriva crimei organizate, integrarea europeană și procesul de extindere. Această ierarhie a priorităților necesită o explicație care ar putea fi bazată pe cercetarea fondului antropologic românesc. Dimensiunea autoritară a mentalității românilor vorbește, în principiu, despre disponibilitatea lor de a accepta și despre dorința lor de a beneficia de pe urma unei ordini ierarhice. Românii caută în mod clar protecție de sus – capul familiei, Dumnezeu, Statul. Dacă UE i-ar putea ajuta mai

eficient sau ar adăuga ceva la protecția de care beneficiază deja din partea statului-națiune, cu atât mai bine.

De asemenea, nu este o surpriză să aflăm că marea majoritate a românilor susțin continuarea extinderii UE (bineînțeles, cu gândul la Republica Moldova, Turcia și Balcanii de Vest). Din punctul de vedere al românilor globalizarea face obligatorie atât extinderea cât și consolidarea integrării europene.

Partea a doua a cursului a fost dedicată dezbaterii împreună cu și între participanți. O parte dintre ei au ridicat o serie de probleme privind reflectarea insuficientă a tematicii europene în presă și accentul prea mare pe aspectele senzaționale interne. Reprezentanții presei au replicat că, în contextul unei piețe libere, de tip european, mass-media din România nu poate decât să se adapteze la cerințele publicului.

5. Ilie Șerbănescu – „Efectele economice ale aderării la Uniunea Europeană”

În prima parte au fost prezentate o serie de evaluări ale situației actuale ale economiei românești în contextul european. În prezent are loc o dezarticulare absolut totală neuzuală a economiei interne. Consumul a ajuns la 93% din PIB, iar restul PIB-ului (cei 7%) folosit pentru dezvoltare nu poate genera nimic. Investițiile sunt 21% din PIB, dintre care 14% sunt cele externe. Se creează astfel o vulnerabilitate maximă a economiei interne.

Multe dintre statele membre ale UE suferă de această dezarticulare (Cehia, Portugalia, Slovacia, Ungaria). În România, însă, fenomenul a apărut datorită pierderii locurilor de muncă din industrie (circa 3,5 milioane din 8 milioane, câte erau în 1989). Ori, fără industrie nu se poate concepe o economie națională viabilă; industria este fundația pentru orice dezvoltare financiară reală. Lipsa industriei de prelucrare duce la o lipsă a creșterii în economia reală.

Dezarticularea economică din România s-a produs pe fondul creșterii economice din ultimii ani, susținută integral de capitalul străin. Capitalul autohton nu ar fi putut genera această creștere dar nici un avea cum să creeze astfel de dezechilibre care au apărut datorită investițiilor în bănci, retail și imobiliare (fără a produce pentru export).

Țările baltice sunt un alt exemplu relevant pentru acest proces. România a fost avantajată doar de mărime. Spania, de exemplu, a avut o altă evoluție pentru că avea o economie internă puternică. În schimb, principalii actori de la noi sunt



băncile austriece și grecești. Petrolul, jumătate din gazele naturale, distribuția gazelor, producția de oțel, de ciment, telecomunicațiile, sistemul bancar, sistemul de construcții, 30% din metalele neferoase sunt controlate din exterior. Dintre primele 100 companii din România, 49 sunt multinaționale, care dețin, însă, 70% din profit. Au mai rămas companiile controlate de stat (*Electrică, CFR, Hidroelectrică, Nuclearelectrică*), ce au un profit de 1%.

Din punct de vedere structural, investițiile străine mari nu adaugă nimic economiei, ci valorifică ceea ce exista deja. Deficitul extern al României a crescut din cauza investițiilor și a creditării băncilor străine. Creditarea nu este, însă, acoperită din producția internă, ci tot din import. Astfel, deficitul extern s-a triplat începând din 2003 (de la 5% la 14%; pragul de alarmă fiind la 5%). În momentul în care există probleme de rambursare într-o țară, situația se răsfârâge asupra ratingului economic, investitorii nu mai vin, iar costul creditului de refinanțare crește. Îndatorarea va deveni, astfel, perpetuă, existând riscul de a intra în încetare de plăți, deoarece nu mai există pârghii ale statului pentru a influența acest proces.

În România, infrastructura rutieră și feroviară (care nu sunt într-o stare foarte bună), dar și infrastructura socială, trebuie să fie dominate de investiții. Acest proces era inevitabil, dar rapiditatea sa a fost cauzată de procesul de integrare europeană. Au fost pompați bani din UE pentru a crea o piață de desfacere pentru produsele europene. Alte țări emergente s-au dezvoltat în relația cu Statele Unite, piața americană fiind disponibilă pentru produsele lor.

Există, însă, și o contradicție între cerințele și posibilitățile statului român (nu s-au făcut investiții). Lipsa jucătorilor interni face ca avantajul pieței comune să nu poată fi fructificat (avem nevoie de campioni subvenționați și de fonduri de investiții suverane). În același timp, fondurile europene vor fi absorbite doar de statele membre care au capacitatea de a le absorbi.

Pe de altă parte, reducerea contribuției sociale și micșorarea taxei pe venitul global au crescut consumul, dar au mărit o economie nesănătoasă. La nivelul general al UE, salariații se aleg cu din ce în ce mai puțin din creșterea economică. În România 38% din PIB sunt salariile, 15% este amortizarea, restul de 60% sunt profituri. În UE-15 este invers și tot există nemulțumiri. Potențialul de creșteri salariale este maxim aici, însă nimeni nu va dori să-și micșoreze profiturile.

În partea a doua a cursului au fost adresate o serie de întrebări invitatului și au fost făcute câteva precizări privind evoluția economiei mondiale și a celei românești. Astfel, s-a emis ideea că ceea ce numim astăzi Consensusul de la Washington (realizat în 1990) reprezintă un mit al economiei neo-liberale, fără a se pune un accent deosebit pe dezvoltarea reală. În ciuda acestui lucru, China a demonstrat că se pot obține succese economice reale chiar și în condițiile unei autocrații.

La nivel global, ascensiunea Asiei în următorii 20 de ani este clară. China, India, Japonia plus alte patru țări din regiune vor deține 66% din economia mondială, UE va reprezenta 20%, Rusia 5%, SUA 8%, alții doar 1%. Dacă UE nu realizează că trebuie să schimbe ceva, va fi exclusă din marile jocuri economice internaționale.

Șansele României, în acest context, sunt turismul și agricultura ecologică, care aduc deja profituri semnificative. Principala problemă a agriculturii românești rămâne însă dependența de condițiile meteorologice. În plus, produsele românești nu sunt nici listate la bursă pentru a permite un profit relevant.

O componentă economică importantă, cu potențial de dezvoltare apreciabil, este relația cu Rusia. Capitalul rusesc este foarte puternic în România dar și în alte state membre ale UE. Relațiile actuale între companiile rusești și companiile germane, franceze și austriece sunt foarte bune. Interesele rusești în România sunt, așadar, foarte importante și vor rămâne așa pe termen lung. Acest potențial ar trebui valorificat în viitor.

6. Evaluarea chestionarelor

Întrebările din chestionar au vizat evaluarea fiecărui conferențiar având în vedere criteriile interactivității, noutății, eficienței și conținutului informațional (pe o scară de la 1 și 5, 1 fiind cel mai jos nivel, iar 5 fiind cel mai înalt), aprecierea organizării seminarului, relaționarea dintre cursanți, dintre cursanți și profesori și recomandări pentru seminariile viitoare.

Aprecierea organizării celui de-al treilea seminar a fost superioară și peste medie – majoritatea cursanților acordând în acest caz calificativele: „foarte bună” și „bună”. În ceea ce privește aprecierea relațiilor stabilite între cursanți și profesori, participanții au considerat că acestea s-au desfășurat în parametri foarte buni.

Recomandările cursanților vizează următoarele aspecte: continuarea proiectului în România, introducerea a încă unui modul în țară, punerea la dispoziție a unor suporturi de curs, includerea în prezentări a mai multor informații politice concrete și oferirea în avans a unor repere bibliografice pentru temele alese.

